

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Doporučení pro školní praxi	I
Příloha 2: Dotazník pro tlumočnický	VIII
Příloha 3: Dotazník pro učitele.....	XIV
Příloha 4: Dotazník pro ředitele škol či jejich zástupce	XXII

Příloha 1: Doporučení pro školní praxi

V následujícím textu uvádíme doporučení týkající se jednak využívání žáků-cizinců v roli „tlumočnicků“ a jednak spolupráce mezi školou a tlumočnickem obecně. Tato doporučení vycházejí jednak z odborné zahraniční literatury a zároveň z výsledků tohoto výzkumu. Jsme toho názoru, že efektivní komunikace mezi školou a rodinou žáka-cizince je zásadním krokem k dobrému začlenění studenta do nové školy a může přispět také k zapojení jeho rodiny do české společnosti.

7.1.1 Profesionální komunitní tlumočení vs. jazykové zprostředkování

Z našeho výzkumu na vybraných pražských školách vyplynulo, že komunitní tlumočení zatím není běžně využívanou službou; naproti tomu školy poměrně často využívají k překonávání jazykových bariér samotné žáky tlumočníky. Toto řešení se může jevit jako ideální vzhledem k dostupnosti (časové, finanční), ale i proto, že se jedná o člena rodiny a rodiče se nemusejí obávat ztráty soukromí. Ne vždy je však vhodné se touto cestou vydat – žák-cizinec není profesionální komunitní tlumočnick a působení v této roli pro něj může být z mnoha důvodů velmi zatěžující, což se promítne i do kvality celé zprostředkované komunikace. Níže uvedená doporučení mají za cíl poskytnout pedagogickým pracovníkům vodítko k tomu, jak v těchto situacích postupovat, podle čeho se rozhodovat a jak vést pohovor, ve kterém žák-cizinec figuruje jako tlumočnick.

Pro informaci nejprve uvádíme stručný přehled rozdílů mezi profesionálním tlumočnickem a „žákem-tlumočnickem“:

	Žák-cizinec (= jazykový prostředník)	Profesionální komunitní tlumočnick
Jazykové znalosti	Může dojít k tomu, že znalosti žáka-cizince budou omezené , zejména pokud jde o složité koncepty či terminologii.	Plynulá znalost obou pracovních jazyků je podmínkou.
Role v komunikační situaci	Může dojít k tomu, že bude do komunikace vnášet svá osobní přesvědčení a názory , např. s ohledem na to, co „chce“, aby komunikující strany slyšely (vliv osobních preferencí i kulturních prvků).	Umožňuje komunikaci mezi lidmi hovořícími různými jazyky – při reprodukci sdělení zohledňuje jazykové a kulturní rozdíly . Do komunikace nezasahuje vlastními názory, poznámkami aj.
Pravidla činnosti	Není vázán žádným etickým kodexem či pravidly .	Musí dodržovat etický kodex .
Příprava na tlumočení	Stává se, že není na působení v roli prostředníka nijak připraven – může sdělení předat neúplně , vynechat části, které jsou z jeho pohledu nerelevantní apod.	Musí znát potřebnou terminologii a postupy , které mu umožní sdělení věrně reprodukovat.
Odborné tlumočnické vzdělání	Neprošel žádným kurzem zaměřeným na strategie, které jsou důležité při zpracování a reprodukci informací.	Součástí jeho vzdělání obvykle jsou strategie umožňující věrné zpracování a předání sdělení .
Neutralita, nestrannost, nezávislost	Může být ovlivněn vnějšími faktory (soucit, přátelství, radost), v jejichž důsledku není objektivní – zejména s ohledem na komunikační zvyklosti vyplývající z jeho kultury.	Poskytuje přesné informace uzpůsobené konkrétní situaci ; nevnáší do tlumočení svá osobní přesvědčení.

Rozdíl mezi jazykovým zprostředkováním a tlumočením; zdroj: Valero-Garcés 2014: 5 podle Cambridge 2002: 121-126, vlastní překlad a doplnění autorky

7.2 Žáci-cizinci v roli „tlumočnicka“

Při výzkumu na vybraných pražských školách jsme zjistili, že žáci-cizinci naprosto běžně působí v roli jazykového prostředníka v nejrůznějších situacích, včetně tlumočení závažných a citlivých témat. Pokusili jsme se tedy vypracovat stručná doporučení, jež by měla napomoci k tomu, aby se žáci cítili v této roli dobře a přispěli tak k lepšímu porozumění mezi školou a rodiči.

7.2.1 Kritéria pro využívání „žáků-tlumočnicků“

Jak vyplývá z výše uvedené tabulky, rozdíly mezi neprofesionálním tlumočnickem (správně jazykovým prostředníkem) a profesionálním tlumočnickem jsou značné a odrážejí se zejména v tom, jak kvalitně a hladce vzájemná komunikace probíhá. Pokud přesto v určitých situacích zvažujete, že požádáte o tlumočení žák-cizince, je třeba zohlednit tyto faktory:

- tlumočení je velmi **náročná činnost** (psychicky, vědomostně i fyzicky) - pro děti a mladistvé tak může představovat nadměrnou zátěž
- působení dítěte v této roli může být **nepříjemné i pro rodiče** (kteří tak do jisté míry ztrácejí svoji „nadřazenou“ pozici)
- **žák samotný se v této roli nemusí cítit dobře** – ať už ve vztahu k rodičům či k zástupci školy, nebo na druhé straně vzhledem k ostatním spolužákům

Před tím, než žák-cizince požádáte o tlumočení, **je třeba se v první řadě ujistit, zda je vhodné, aby projednávané téma tlumočilo dítě/mladistvý**. V následujících případech by měl vždy být zajištěn tlumočnick či jiná dospělá bilingvní osoba:

- a) oblast práva – situace, které mohou mít právní dopady; např. závažná rozepře mezi rodičem a školou, obvinění ze sexuálního zneužití.
- b) oblast zdravotnictví – závažné zdravotní problémy.
- c) emocionálně náročné situace – cokoli, co může u dítěte vyvolat stres, např. sdělení špatné zprávy o členu rodiny či citlivé záležitosti, které mají na dítě přímý dopad (ekonomická situace rodiny, zdravotní problémy, vyhoštění). Ve školním kontextu to pak může být projednávání prospěchu, problémů v chování, v kolektivu apod.

Je tedy třeba postupovat velmi citlivě a vždy pečlivě zvážit, zda je v dané situaci vhodné požádat žák-cizince o tuto službu, například za pomoci níže uvedených otázek:

- ✓ *Jedná se o citlivou záležitost a lze předpokládat, že rozhovor bude napjatý, závažný či nepříjemný? Mohli by rodinní příslušníci považovat za nevhodné, aby tlumočení zajišťovalo dítě?*
- ✓ *Jedná se bezpečnostní otázky či o domácí násilí?*
- ✓ *Je do věci zapojena policie?*
- ✓ *Je projednávané téma osobní či soukromé pro některé ze zúčastněných?*
- ✓ *Má dítě ve škole problémy?*
- ✓ *Lze předpokládat, že se bude hovořit o kritice dítěte vůči učiteli?*

- ✓ *Lze předpokládat, že se bude projednávat stížnost na dítě, které by mělo působit v roli tlumočnicka?*
- ✓ *Je v rodině daného žáka napjatá situace?*

Pokud se skutečně rozhodnete požádat žáka-cizince o tlumočení, mějte prosím na paměti, že je naprosto zásadní, aby vždy měl **možnost tlumočení odmítnout**.

7.2.2 Doporučení pro vedení pohovoru za účasti „žáka-tlumočnicka“

Následující doporučení se týkají průběhu komunikace, ve které působí žák-cizinec v roli tlumočnicka – zástupce školy totiž může žákovi tlumočení výrazně zpříjemnit či usnadnit, což se promítne do lepšího průběhu celé situace.

1. Nutnost přípravy

Dobrá příprava = dobré tlumočení => proberte se žákem téma rozhovoru předem a pomozte mu doplnit si případně potřebnou slovní zásobu

- ujistěte žáka o tom, že se na vás může kdykoli v průběhu tlumočení obrátit (pokud něčemu nerozumí či potřebuje delší pauzy)
- hovořte v **kratších, přehledných větách**, vyhýbejte se pokud možno složitě terminologii

2. Vhodné prostředí a čas

- tlumočená komunikace je zpravidla 2x delší než komunikace přímá – v případě žáka-tlumočnicka to platí dvojnásob – naplánujte schůzku s **dostatečnou rezervou**, pokud možno v oddělené místnosti
- **nespěchejte** na žáka v průběhu tlumočení, dejte mu čas si převod promyslet

3. Zapojení všech účastníků komunikace

Rodiče žáků-cizinců, kteří neovládají češtinu, se při komunikaci se školou mohou cítit nepříjemně; roli zde hraje strach z nedorozumění či určitý stud daný tím, že se nedorozumí bez pomoci vlastního dítěte. Zástupce školy by měl setkání vést tak, aby se všichni cítili jako **rovnocenní partneři**:

- **obracejte se přímo na rodiče** (ideálně v první osobě), pokládejte jim otázky a poslouchajte jejich odpovědi přesto, že jim nerozumíte => důležité je **neverbální vyjádření zájmu**
- **žákovi v roli tlumočnicka buďte oporou** – nebojte se ho v průběhu setkání povzbudit či mu nabídnout pomoc pokud vnímáte, že má s tlumočením problém

4. Zpětná vazba

- **oceňte žáka za tlumočení** – neberte jeho působení v roli tlumočnicka jako samozřejmost
- **zhodnoťte jeho výkon** – poskytněte mu odrazový můstek ke zlepšení tlumočnických dovedností (terminologie, gramatika apod.)

7.3 Fungující spolupráce s komunitním tlumočnickem

Komunitní tlumočnick je odborník, který vám může pomoci efektivně komunikovat s rodinou žáka-cizince. K tomu, aby vaše vzájemná spolupráce fungovala co nejlépe, je vhodné si uvědomit několik aspektů.

7.3.1 Role komunitního tlumočnicka ve vztahu ke škole a k rodičům

Komunitní tlumočnicki se řídí etickým kodexem, který upravuje rozsah jejich role. V našem výzkumu na pražských školách jsme však zjistili, že očekávání pedagogických pracovníků jsou často v rozporu s tím, co tlumočnickům tato pravidla umožňují. V následujících bodech proto shrnujeme nejdůležitější prvky etického kodexu komunitních tlumočnicků.

Definice komunitního tlumočení: *Komunitní tlumočnick je osoba, která zprostředkovává komunikaci (ve vztahu ke každodennímu životu a potřebám) mezi jednotlivcem z řad cizinců a zástupcem určité instituce. Komunikace v rámci komunitního tlumočení probíhá mezi osobami, které v sociální struktuře mají různé postavení a patří k rozdílným kulturním skupinám.*

- Komunitní tlumočnick je **nestranný a neutrální** – není tedy ani „asistentem“ školy, ani „obhájcem“ cizince; tlumočí přesně a věrně vše, co účastníci komunikace vysloví. Neuplatňuje při tlumočení své názory a nepřiklání se na jednu či druhou stranu. Nemusíte se tedy obávat, že jeho výkon bude ovlivněn například tím, že bude cítit sounáležitost s klientem.

- Komunitní tlumočnick **bere ohled na jazykové a všeobecné znalosti** zúčastněných stran – jeho úkolem je, aby mezi oběma stranami došlo k porozumění. Proto musí svůj projev uzpůsobit tak, aby byl srozumitelný pro daného posluchače. Pokud se domnívá, že dochází k nedorozumění způsobenému například kulturními rozdíly, může „vystoupit“ ze své role a situaci objasnit.
- Komunitní tlumočnick je **nezávislý** – není povinen tlumočit „ve prospěch“ osoby, která ho najala. Ať je tedy tlumočnick zajištěn školou nebo samotným rodičem, můžete se spolehnout, že jeho výkon bude vždy stejně profesionální. Zároveň mějte na paměti, že tlumočnicka nelze žádat o další služby nad rámec tlumočení.
- Komunitní tlumočnick **dbá na kvalitu** – nebuďte proto překvapeni, když vám za účelem upřesnění položí doplňující otázku nebo vás za tímto účelem dokonce přeruší; jeho cílem je předejít možnému nedorozumění.

7.3.2 Jak správně pracovat s komunitním tlumočnickem

Překonávání jazykových bariér za pomoci tlumočnicka může na první pohled působit složitě, věřte však, že k tomu, aby vaše spolupráce probíhala k oboustranné spokojenosti, není třeba mnoho – stačí několik stručných doporučení:

- 1) Naplánujte si na schůzku s účastí tlumočnicka **dostatek času** – tlumočená komunikace trvá zpravidla téměř dvakrát déle než komunikace přímá. Pokud se dostanete do časové tísně, může se to projevit na celkovém výsledku schůzky.
- 2) Pokud je to možné, **informujte tlumočnicka o projednávané problematice** předem – bude se moci lépe připravit.
- 3) Na začátku schůzky se **ujměte role koordinátora** komunikace – představte jednotlivé strany a v průběhu diskuse udílejte slovo.
- 4) **Hovořte s rodinným zástupcem žáka-cizince stejně, jako kdybyste hovořili s rodičem českého žáka** – svá slova v první osobě adresujte přímo jemu. Není důležité, že vám nerozumí – vnímá váš zájem a neverbální vyjadřování. Nehovořte tedy na tlumočnicka (s výjimkou toho, kdy komunikujete pouze s ním).

- 5) V závěru schůzky se prostřednictvím tlumočnicka ujistěte, že druhá strana všemu rozumí a pokud je to třeba, poskytněte jí doplňující informace.

Příloha 2: Dotazník pro tlumočníky

Vážená paní, vážený pane,

dovoluji si Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé diplomové práce. Mým cílem je zpracovat studii toho, jak v současné době v České republice funguje komunitní tlumočení na základních školách - zejména pokud jde o komunikaci školy s rodiči. Ráda bych se zaměřila jednak na potřeby a zkušenosti škol s tlumočením, ale rovněž na to, jak tlumočení v této oblasti hodnotí samotní tlumočníci. Mým cílem je zlepšení spolupráce škol s tlumočníky tak, aby komunikace mezi rodiči žáků-cizinců a školou mohla probíhat co nejefektivněji.

Děkuji za Váš čas.

1. Kolik je vám let?

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- více než 50

2. Uveďte, prosím, vaše pohlaví:

- žena
- muž

3. Jaký je váš mateřský jazyk?

4. Jaké jsou vaše pracovní jazyky?

5. Jaké je vaše vzdělání? lze zvolit více možností

- student/absolvent VŠ oboru tlumočnictví
- student/absolvent filologického oboru
- kurz komunitního tlumočení (META)
- jazykový kurz
- Jiné:

6. Jak často tlumočíte v oblasti komunitního tlumočení?

- denně
- několikrát týdně
- několikrát měsíčně
- výjimečně
- zatím jsem v této oblasti nikdy netlumočil/a

7. Jak dlouho se věnujete komunitnímu tlumočení?

- méně než rok
- 1-3 roky
- déle

8a. Uveďte prosím, v jakých situacích a jak často tlumočíte. lze zvolit více možností

	velmi často	často	občas	zřídka	nikdy
na úřadě	☐	☐	☐	☐	☐
v azylovém zařízení	☐	☐	☐	☐	☐
ve škole / v pedagogicko-psychologické poradně	☐	☐	☐	☐	☐
u lékaře / v nemocnici	☐	☐	☐	☐	☐
na policii	☐	☐	☐	☐	☐

8b. Uveďte prosím, v jakých situacích a jak často tlumočíte v oblasti školství. lze zvolit více možností

	velmi často	často	občas	zřídka	nikdy
Třídní schůzky	☐	☐	☐	☐	☐
Zápis do školy	☐	☐	☐	☐	☐
Překlady písemné komunikace s rodinou	☐	☐	☐	☐	☐
Individuální schůzky s rodiči	☐	☐	☐	☐	☐

9. Uveďte prosím, zda máte před tlumočením ve škole informace o situaci, v níž budete jako tlumočnick působit a můžete se tedy odpovídajícím způsobem připravit.

- ano, vždy
- obvykle ano
- přibližně v polovině případů
- zřídka
- téměř nikdy

10. Jaké činnosti by podle Vašeho názoru měl tlumočnick při své práci ve škole vykonávat?

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
Zpřehledňovat výroky cizince (pokud jsou nekoherentní, cizinec se opakuje atd.)	☐	☐	☐	☐
Přesně a co nejdoslovněji převádět výpovědi obou stran, včetně případných chyb, hanlivých výrazů či odborných termínů.	☐	☐	☐	☐
Přerušit stranu, která právě mluví, aby mohl např. požádat o upřesnění či upozornit na důležité skutečnosti.	☐	☐	☐	☐
Být zejména "asistentem" zástupce školy, pomáhat mu při zjišťování informací, hájit zájmy školy.	☐	☐	☐	☐
Vysvětlovat oběma stranám kulturní rozdíly s cílem předejít nedorozumění.	☐	☐	☐	☐
Upozornit obě strany, pokud se domnívá, že dochází k nedorozumění.	☐	☐	☐	☐
Stavíte se na stranu klienta (rodičů či žáka).	☐	☐	☐	☐

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
Klást z vlastní iniciativy oběma stranám doplňující otázky, pokud potřebuje upřesnění (jazykové či věcné).	☐	☐	☐	☐
Působit výhradně jako jazykové zprostředkovatel - nevstupovat do hovoru a zdržet se vlastních komentářů.	☐	☐	☐	☐
Sám formulovat otázky či podávat upřesnění místo zástupce školy, pokud je o to požádán (např. popsat určitý rutinní postup, který dobře zná).	☐	☐	☐	☐
Být mluvčím cizince - chápat, reprodukovat a hájit jeho zájmy, potřeby a přání.	☐	☐	☐	☐
Zjednodušovat výroky zástupce školy tak, aby jim cizinec porozuměl (např. technický, odborný jazyk).	☐	☐	☐	☐
Vynechávat z cizincových výroků informace, které pro danou situaci nejsou relevantní.	☐	☐	☐	☐

11. Setkáváte se při tlumočení s tím, že pracovník školy přesně neví, jak vést pohovor s využitím tlumočnicka? Např. neurčí zasedací pořádek, nefidí komunikaci, nepředstaví vás jako tlumočnicka, neupřesní svá očekávání vůči tlumočnickovi atd.

- ano, často
- ano, občas
- nemám zkušenost
- zřídka
- nikdy

12. Bez ohledu na to, zda máte s tlumočením ve školách dobré nebo špatné zkušenosti, vyskytuje se podle Vás při spolupráci se školami nějaký typický problém?

13. Co by mohlo spolupráci tlumočnicků se školami zlepšit?

Děti jako tlumočníci

14. Tlumočil/a jste jako dítě svým rodičům či jiným rodinným příslušníkům?

- Ano
- Ne - tlumočil můj sourozenec
- Ne

15. Pokud ano, o jaké situace se jednalo?

	Velmi často	Často	Občas	Zřídka	Nikdy
Tlumočení ve škole.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení na úřadě.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení na policii.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení u lékaře.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení v běžných situacích (na poště, v obchodě).	☐	☐	☐	☐	☐

16. Jak tuto zkušenost (s tlumočením v dětství) hodnotíte?

	Rozhodně souhlasím	Souhlasím	Nemám názor	Nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
Jsem hrdý/á, že jsem mohl tlumočením pomoci svému okolí.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení pro mě bylo v dětství velkou zátěží.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení mi pomohlo získat a udržet si jazykové dovednosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení mi přineslo pocit sebejistoty a nezávislosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Tlumočení mi v přineslo pocit studu.	☐	☐	☐	☐	☐

17. Nakolik je podle vás obecně vhodné, aby dítě působilo v roli tlumočnicka? 1 - naprosto nevhodné; 5 - naprosto v pořádku

	1	2	3	4	5
naprosto nevhodné	☐	☐	☐	☐	☐
naprosto v pořádku					

18. Nakolik je podle Vašeho názoru vhodné, aby žáci-cizinci tlumočili ve škole svým rodičům v následujících situacích?

	Naprosto vhodné	Spíše vhodné	Spíše nevhodné	Naprosto nevhodné
Provozní, praktické záležitosti	☐	☐	☐	☐
Zdravotní záležitosti	☐	☐	☐	☐
Záležitosti týkající se prospěchu dítěte	☐	☐	☐	☐
Problematika chování, vztahů se spolužáky	☐	☐	☐	☐
Problematika rodinných vztahů	☐	☐	☐	☐

Příloha 3: Dotazník pro učitele

Vážená paní, vážený pane,

tento dotazník je součástí diplomové práce, jež má za cíl zmapovat komunikaci se žáky-cizinci a jejich rodiči na základních školách, se zaměřením na využití komunitního tlumočení* a problematiku dětských tlumočnicků. Hlavním cílem je analyzovat současnou situaci a na základě získaných dat bychom pak přijít návrhy na její zlepšení tak, aby komunikace mohla probíhat ke spokojenosti všech zúčastněných a přispěla k minimalizaci problémů spojených s integrací žáků-cizinců do českých škol.

Předem děkujeme za čas, který věnujete vyplnění tohoto dotazníku.

* Komunitní tlumočníci zajišťují komunikaci mezi státními institucemi a cizinci.

1. Kolik žáků je ve vaší třídě ve školním roce 2014/2015?

2. Kolik z nich je žáků-cizinců?

3. Jaké národnosti žáci-cizinci ve vaší třídě?

- Arménie
- Bělorusko
- Bosna a Hercegovina
- Bulharsko
- Černá Hora
- Čína
- Chorvatsko
- Kazachstán
- Korea
- Kosovo
- Moldávie
- Mongolsko
- Rumunsko
- Rusko
- Slovensko
- Srbsko
- Turecko
- Ukrajina

- Vietnam
- Jiné:

4. Jak často se setkáváte s tím, že rodiče dítěte vůbec neovládají český jazyk nebo jej neovládají natolik dobře, aby mezi vámi a rodiči mohla probíhat kvalitní komunikace?

1 2 3 4 5

velmi často nikdy

5. Do jaké míry využíváte ke komunikaci s těmito rodiči následujících metod?

	Pravidelně	Poměrně často	Využil/a jsem několikrát	Výjimečně	Nikdy
tlumočení – komunitní tlumočnick	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – žák-cizinec	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – asistent pedagoga	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – jiná osoba ovládající jazyk rodičů	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace s rodičem v jeho jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace s rodiče v jiném světovém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace v českém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐

6. Jak často se setkáváte s tím, žáci-cizinci vůbec neovládají český jazyk nebo jej neovládají natolik dobře, aby mezi vámi mohla probíhat kvalitní komunikace během výuky i mimo ni?

1 2 3 4 5

velmi často nikdy

7. Do jaké míry využíváte ke komunikaci s těmito žáky následujících metod?

	Pravidelně	Poměrně často	Využil/a jsem několikrát	Výjimečně	Nikdy
tlumočení – komunitní tlumočnick	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – jiný žák- cizinec	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – asistent pedagoga	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – jiná osoba ovládající jazyk žaka- cizince	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace se žákem v jeho jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace se žákem v jiném světovém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace se žákem v českém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐

8. Jaký je váš názor na využívání tlumočnicků ve škole?

9. Uved'te prosím, v jakých situacích a jak často využíváte služeb komunitních tlumočnicků:

	Pravidelně	Poměrně často	Využil/a jsem několikrát	Výjimečně	Nikdy
Třídní schůzky	☐	☐	☐	☐	☐
Zápis do školy	☐	☐	☐	☐	☐
Překlady písemné komunikace s rodinou	☐	☐	☐	☐	☐
Individuální schůzky s rodiči	☐	☐	☐	☐	☐
Přímo ve vyučování - se žákem cizincem	☐	☐	☐	☐	☐

10. Pokud služeb tlumočnicků nevyužíváte, je to z důvodu: pokud tlumočnický využíváte, tuto otázku prosím vynechejte)

	Ano	Ne
Finanční náročnosti	☐	☐
Organizační náročnosti	☐	☐
Nedostatku kontaktů na tlumočnický	☐	☐
Odmítnutí tlumočnicka ze strany rodičů	☐	☐
Nedostatku informací o této službě	☐	☐

11. Uved'te prosím, které z následujících činností by dle Vašeho názoru měl tlumočnick při své práci ve škole vykonávat?

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Zpřehledňovat výroky cizince (pokud jsou nekoherentní, cizinec se opakuje atd.)	☐	☐	☐	☐
Přesně a co nejdoslovněji převádět výpovědi obou stran, včetně případných chyb, hanlivých výrazů či odborných termínů.	☐	☐	☐	☐
Přerušit stranu, která právě mluví, aby mohl např. požádat o upřesnění či	☐	☐	☐	☐

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
upozornit na důležité skutečnosti.				
Být zejména "asistentem" zástupce školy, pomáhat mu při zjišťování informací, hájit zájmy školy.	☐	☐	☐	☐
Vysvětlovat oběma stranám kulturní rozdíly s cílem předejít nedorozumění.	☐	☐	☐	☐
Upozornit obě strany, pokud se domnívá, že dochází k nedorozumění.	☐	☐	☐	☐
Klást z vlastní iniciativy oběma stranám doplňující otázky, pokud potřebuje upřesnění (jazykové či věcné).	☐	☐	☐	☐
Působit výhradně jako jazykový zprostředkovatel - nevstupovat do hovoru a zdržet se vlastních komentářů.	☐	☐	☐	☐
Sám formulovat otázky či podávat upřesnění místo zástupce školy, pokud je o to požádán (např. popsat určitý rutinní postup, který dobře zná).	☐	☐	☐	☐
Být mluvčím cizince - chápat, reprodukovat a hájit jeho zájmy, potřeby a přání.	☐	☐	☐	☐
Zjednodušovat výroky zástupce školy tak, aby jim cizinec	☐	☐	☐	☐

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
porozuměl (např. technický, odborný jazyk). Vynechávat z cizincových výroků informace, které pro danou situaci nejsou relevantní.	☐	☐	☐	☐

12. Jaké spatřujete výhody ve využití komunitních tlumočnicků?

- Porozumění kultuře žáka-cizince
- Zlepšení kontaktu školy s rodinou žáka-cizince
- Zlepšení prospěchu žáka-cizince
- Lepší začlenění žáka-cizince do kolektivu
- Žádné výhody nespatřuji
- Jiné:

13. Jakým způsobem zajišťuje vaše škola tlumočnický?

- Máme vlastní seznam tlumočnicků s kontakty.
- Obracíme se na Městskou část.
- Kontaktujeme pracovníka META o.p.s.
- Škola tlumočnický nezajišťuje
- Jiné:

14. Bez ohledu na to, zda máte s tlumočnický dobré nebo špatné zkušenosti, vyskytuje se podle Vás při využívání tlumočnicků nějaký typický problém? Pokud ano, stručně jej prosím popište.

15. Co by podle Vašeho názoru mohlo spolupráci s tlumočnický zlepšit?

Dítě jako tlumočník ve škole

16. Jak často působí žáci-cizinci ve vaší třídě v roli tlumočníka pro své rodiče, kteří neovládají český jazyk?

- Velmi často
- Často
- Občas
- Zřídka
- Nikdy

17. O jaké situace se jedná?

18. Došlo někdy u vašich žáků k tomu, že tlumočili svým rodičům v situacích, kdy se jedná o závažných či citlivých věcech (např. zvláštní vzdělávací potřeby, změna školy, problémy ve škole či v rodině)?

- Ano
- Ne

19. Nakolik je podle Vašeho názoru vhodné, aby žáci-cizinci tlumočili ve škole svým rodičům v následujících situacích?

	Naprostο vhodné	Spíše vhodné	Spíše nevhodné	Naprostο nevhodné
Provozní, praktické záležitost	☐	☐	☐	☐
Zdravotní záležitosti	☐	☐	☐	☐
Záležitosti týkající se prospěchu dítěte	☐	☐	☐	☐
Problematika chování, vztahů se spolužáky	☐	☐	☐	☐
Problematika rodinných vztahů	☐	☐	☐	☐

20. Kolik je Vám let?

- 30 a méně
- 31 - 40
- 41 - 50
- 51 - 60
- 61 a více

21. Vyznačte prosím, jste-li:

- žena
- muž

22. Kde pracujete?

- 1. stupeň ZŠ
- 2. stupeň ZŠ

23. Uveďte prosím název školy, kde pracujete:(dotazníky budou anonymizovány)

Příloha 4: Dotazník pro ředitele škol či jejich zástupce

Komunikace se žáky-cizinci na pražských školách - dotazník pro ředitele

Vážená paní, vážený pane,

tento dotazník je součástí diplomové práce, jež má za cíl zmapovat komunikaci se žáky-cizinci a jejich rodiči na základních školách, se zaměřením na využití komunitního tlumočení* a problematiku dětských tlumočnicků. Hlavním cílem je analyzovat současnou situaci a na základě získaných dat bychom pak přijít návrhy na její zlepšení tak, aby komunikace mohla probíhat ke spokojenosti všech zúčastněných a přispěla k minimalizaci problémů spojených s integrací žáků-cizinců do českých škol.

Předem děkujeme za čas, který věnujete vyplnění tohoto dotazníku.

* Komunitní tlumočníci zajišťují komunikaci mezi státními institucemi a cizinci.

1. Kolik žáků studuje ve vaší škole ve školním roce 2014/2015?

2. Kolik z nich je žáků-cizinců?

3. Jaké národnosti žáci-cizinci ve vaší škole?

- Arménie
- Bělorusko
- Bosna a Hercegovina
- Bulharsko
- Černá Hora
- Čína
- Chorvatsko
- Kazachstán
- Korea
- Kosovo
- Moldávie
- Mongolsko
- Rumunsko
- Rusko
- Slovensko
- Srbsko
- Turecko
- Ukrajina

- Vietnam
- Jiné:

1. Má ve vaší škole přijímání a vedení žáků-cizinců na starosti konkrétní pracovník?

- ano
- ne

2. Jak často se setkáváte s tím, že rodiče dítěte vůbec neovládají český jazyk nebo jej neovládají natolik dobře, aby mezi vámi a rodiči mohla probíhat kvalitní komunikace?

1 2 3 4 5

velmi často nikdy

3. Do jaké míry využíváte ke komunikaci s těmito rodiči následujících metod?

	Pravidelně	Poměrně často	Využil/a jsem několikrát	Výjimečně	Nikdy
tlumočení – komunitní tlumočnick	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – žák-cizinec	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – asistent pedagoga	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – jiná osoba ovládající jazyk rodičů	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace s rodičem v jeho jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace s rodiče v jiném světovém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace v českém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐

4. Jak často se setkáváte s tím, žáci-cizinci vůbec neovládají český jazyk nebo jej neovládají natolik dobře, aby mezi vámi mohla probíhat kvalitní komunikace?

1 2 3 4 5

velmi často nikdy

5. Do jaké míry využíváte ke komunikaci s těmito žáky následujících metod?

	Pravidelně	Poměrně často	Využil/a jsem několikrát	Výjimečně	Nikdy
tlumočení – komunitní tlumočnick	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – jiný žák-cizinec	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – asistent pedagoga	☐	☐	☐	☐	☐
tlumočení – jiná osoba ovládající jazyk žák-cizince	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace se žákem v jeho jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace se žákem v jiném světovém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐
přímá komunikace se žákem v českém jazyce	☐	☐	☐	☐	☐

6. Jaký je váš názor na využívání tlumočnicků ve škole?

7. Pokud využíváte služeb komunitních tlumočnicků, uveďte prosím, v jakých situacích a jak často:

	Pravidelně	Poměrně často	Využil/a jsem několikrát	Výjimečně	Nikdy
Třídni schůzky	☐	☐	☐	☐	☐
Zápis do školy	☐	☐	☐	☐	☐
Překlady písemné komunikace s rodinou	☐	☐	☐	☐	☐
Individuální schůzky s rodiči	☐	☐	☐	☐	☐

8. Pokud služeb tlumočnicků nevyužíváte, je to z důvodu:

	Ano	Ne
Finanční náročnosti	☐	☐
Organizační náročnosti	☐	☐
Nedostatku kontaktů na tlumočnický	☐	☐
Odmítnutí tlumočnicka ze strany rodičů	☐	☐
Nedostatku informací o této službě	☐	☐

9. Uveďte prosím, které z následujících činností by dle Vašeho názoru měl tlumočnick při své práci vykonávat?

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Zpřehledňovat výroky cizince (pokud jsou nekoherentní, cizinec se opakuje atd.)	☐	☐	☐	☐
Přesně a co nejdoslovněji převádět výpovědi obou stran, včetně případných chyb, hanlivých výrazů či odborných termínů.	☐	☐	☐	☐
Přerušit stranu, která právě mluví, aby mohl např. požádat o upřesnění či upozornit na důležité skutečnosti.	☐	☐	☐	☐
Být zejména "asistentem" zástupce školy, pomáhat mu při zjišťování informací, hájit zájmy školy.	☐	☐	☐	☐
Vysvětlovat oběma stranám kulturní rozdíly s cílem předejít nedorozumění.	☐	☐	☐	☐
Upozornit obě strany, pokud se domnívá, že dochází k nedorozumění.	☐	☐	☐	☐
Klást z vlastní iniciativy	☐	☐	☐	☐

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
oběma stranám doplňující otázky, pokud potřebuje upřesnění (jazykové či věcné).				
Působit výhradně jako jazykové zprostředkovatel - nevstupovat do hovoru a zdržet se vlastních komentářů.	☐	☐	☐	☐
Sám formulovat otázky či podávat upřesnění místo zástupce školy, pokud je o to požádán (např. popsat určitý rutinní postup, který dobře zná).	☐	☐	☐	☐
Být mluvčím cizince - chápat, reprodukovat a hájit jeho zájmy, potřeby a přání.	☐	☐	☐	☐
Zjednodušovat výroky zástupce školy tak, aby jim cizinec porozuměl (např. technický, odborný jazyk).	☐	☐	☐	☐
Vynechávat z cizincových výroků informace, které pro danou situaci nejsou relevantní.	☐	☐	☐	☐

10. Jaké spatřujete výhody ve využití komunitních tlumočnicků?

- Porozumění kultuře žáka-cizince
- Zlepšení kontaktu školy s rodinou žáka-cizince
- Zlepšení prospěchu žáka-cizince
- Lepší začlenění žáka-cizince do kolektivu
- Žádné výhody nespátřuji
- Jiné:

11. Jakým způsobem zajišťuje vaše škola tlumočnický?

- Máme vlastní seznam tlumočnicků s kontakty.
- Obracíme se na Městskou část.
- Kontaktujeme pracovníka META o.p.s.
- Jiné:

12. Bez ohledu na to, zda máte s tlumočnický dobré nebo špatné zkušenosti, vyskytuje se podle Vás při využívání tlumočnicků nějaký typický problém? Pokud ano, stručně jej prosím popište.

13. Co by podle Vašeho názoru mohlo spolupráci s tlumočnický zlepšit?

Dítě jako tlumočnický ve škole

14. Jak často působí žáci-cizinci ve vaší škole v roli tlumočnický pro své rodiče, kteří neovládají český jazyk?

- Velmi často
- Často
- Občas
- Zřídka
- Nikdy
- Jiné:

15. Došlo někdy u vašich žáků k tomu, že tlumočili svým rodičům v situacích, kdy se jedná o závažných či citlivých věcech (např. zvláštní vzdělávací potřeby, změna školy, problémy ve škole či v rodině)?

- Ano
 Ne

16. Nakolik je podle Vašeho názoru vhodné, aby žáci-cizinci tlumočili ve škole svým rodičům v následujících situacích?

	Naprostο vhodnέ	Spíše vhodnέ	Spíše nevhodnέ	Naprostο nevhodnέ
Provozní, praktické záležitosti	☐	☐	☐	☐
Zdravotní záležitosti	☐	☐	☐	☐
Záležitosti týkající se prospěchu dítěte	☐	☐	☐	☐
Problematika chování, vztahů se spolužáky	☐	☐	☐	☐
Problematika rodinných vztahů	☐	☐	☐	☐

17. Kolik je Vám let?

- 30 a méně
 31 - 40
 41 - 50
 51 - 60
 61 a více

18. Vyznačte prosím, jste-li:

- žena
 muž

19. Kde pracujete?

1. stupeň ZŠ
 2. stupeň ZŠ

20. Vaše pracovní pozice na škole:

- Ředitel/ka
 Zástupce ředitele
 Jiné:

Na jaké škole pracujete (uveďte prosím název školy):(dotazníky budou anonymovány)